

Zagrożenie bytu Politechniki Warszawskiej.

Ze względu na doniosłość sprawy należytego ukształtowania bytu naszej Politechniki stołecznej i jej laboratorjów, zagrożonych tak wobec ograniczenia dotacji, jak i skutkiem dokonanej nadmiernej redukcji personelu, zamieszczamy poniższe kompetentne uwagi, które niewątpliwie poruszą cały ogół naszych czytelników.

Redakcja.

Na łamach „Przeglądu Technicznego” zbyt cieżko jest poruszać kwestję doniosłości szkół politechnicznych dla krajowego przemysłu, dla krajowej wytwórczości przemysłowo-gospodarczej, zarówno jak i dla obrony Państwa. Zdaje sobie z niej sprawę w należytej mierze każdy inżynier, technolog i fabrykant, — ale niestety nie wie i nie przeczuwa, że był i rozwój najpoważniejszej polskiej uczelni technicznej, — mianowicie był Politechniki Warszawskiej — został w ostatnich czasach na serjo zagrożony przez nadmierną redukcję jej personelu pedagogicznego, dokonaną przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Dla tego też to pragnę — w ostatniej jeszcze chwili — uderzyć w dzwon na trwogę, pragnę zbudzić z uspienia wszystkich inżynierów, technologów, architektów, wszystkich przemysłowców i fabrykantów, — pragnę poruszyć wszystkich tych, którym leży na sercu sprawa przyszłego rozwoju naszej wytwórczości przemysłowej — i uprzytomnić im wielkie niebezpieczeństwo, zagrażające Politechnice Warszawskiej, na skutek skreśleń budżetowych, dokonanych przez Departament Nauki i Szkół Wyższych.

Okólnikiem b. ministra W. R. i O. P., p. Stanisława Grabskiego, z dnia 19 listopada 1925 r. zostały wezwane Senaty Akademickie wszystkich Szkół Wyższych do przedstawienia w terminie do 10 grudnia tegoż roku propozycji redukcji wydatków budżetowych w rozmiarze 10 do 20% preliminarza na r. 1926. Okólnik powyższy nadmieniał, że „materiał tą drogą zebrany będzie miał charakter przygotowawczy. Na jego podstawie zostaną opracowane wnioski, które w całości będą oddane pod rozważenie przedstawicieli ciał akademickich dla ustalenia wspólnego programu działania”.

Pod grozą i przymusem tego okólnika ministerjalnego, Senat Akademicki Politechniki Warszawskiej opracował i przedstawił projekt żądanej redukcji wydatków, zarówno personalnych, jak i rzeczowych. Jednakże Departament Nauki i Szkół Wyższych Min. W. R. i O. P., wbrew zapewnieniu p. ministra, że przedstawione materiały „będą miały charakter przygotowawczy”, a całość ich „będzie oddany pod rozważenie przedstawicieli ciał akademickich dla ustalenia wspólnego programu działania”, — zarządził sam odnośne skreślenia. W jaki zaś sposób wywiązał się z tego zadania, w szczególności w dziale dokonanych redukcji etatów personelu pedagogicznego, urwidoczniło na najlepiej następujące zestawienie liczbowe, ułożone na podstawie danych drukowanych „Preliminarzy budżetowych Rzeczypospolitej Polskiej” na rok 1926 oraz 1927.

Uczelnie	Profe- sorów		Sił po- mocnicz.			ra- z e m	Skreślono wzgl. dodano		
	zwycz.	nadzw.	adjunkt	asyst. st.	asyst. mł.		profes.	asyst.	razem
1. Un. Krakow. r. 1926	98	24	12	107	64	305			
„ „ „ 1927	98	27	14	105	66	310	+ 3	+ 2	+ 5
2. Un. Lwowski „ 1926	83	17	12	84	66	262			
„ „ „ 1927	80	21	12	82	66	261	+ 1	- 2	- 1
3. Un. Warsz. „ 1926	88	30	27	151	42	338			
„ „ „ 1927	86	40	27	147	43	343	+ 8	- 3	+ 5
4. Un. Wileński „ 1926	51	45	14	51	73	234			
„ „ „ 1927	42	54	14	52	73	235	0	+ 1	+ 1
5. Un. Poznań. „ 1926	76	36	18	76	48	254			
„ „ „ 1927	67	47	18	74	48	254	+ 2	- 2	0
6. Polit. Warsz. „ 1926	53	17	17	89	99	275			
„ „ „ 1927	49	18	15	82	75	239	- 3	- 33	- 36
7. Polit. Lwów. „ 1926	64	9	33	84	62	252			
„ „ „ 1927	54	18	33	84	60	249	- 1	- 2	- 3
8. Akad. Górn. „ 1926	22	1	5	12	18	58			
„ „ „ 1927	24	1	5	10	18	58	+ 2	- 2	0
9. Szkoła Gosp. „ 1926	15	10	12	15	30	82			
„ „ „ 1927	15	10	12	15	28	80	0	- 2	- 2
10. Akad. Weter. „ 1926	6	8	1	14	12	41			
„ „ „ 1927	6	8	1	14	12	41	0	0	0
Razem skreślono (-) lub dodano (+) etatów:							+12	-43	-31

Jak widać z powyższego zestawienia, cały ciężar oszczędności, dokonanych przez Departament Nauki i Szkół Wyższych w rubryce wydatków osobowych na personel pedagogiczny, dotknął prawie wyłącznie Politechnikę Warszawską, bowiem na 4 skreślone katedry przypadają na Polit. War. — 3 katedry, czyli 75%, zaś na 46 skreślonych asystentur przypadają na Polit. War. — 33 etaty, czyli ok. 72%. Przytem nie należy zapominać, że jednocześnie Ministerstwo dodało innym uczelniom 16 katedr oraz 3 asystentury!

Wobec tego tak jednostronnego zarządzenia Departamentu Nauki i Szkół Wyższych, zarządzającego w podstawowe interesy Politechniki Warszawskiej, należało conajmniej oczekiwać, że Politechnika Warszawska posiadała dotychczas widocznie rażący nadmiar sił pedagogicznych w stosunku do jej zadań i potrzeb, w stosunku do jej liczebności oraz jej działalności pedagogicznej i naukowej.

Czy przypuszczenie to jest zgodne z istotnym stanem rzeczy, okaże się z następującego drugiego zestawienia tabelarycznego, uwidoczniającego stosunek liczby studentów do liczby personelu pedagogicznego w naszych uczelniach technicznych, zatem w obu politechnikach, w Akad. Górniczej oraz w Szkole Gospodarstwa Wiejskiego. Nadmieniam przytem, że dane dotyczące liczebności personelu pedagogicznego zostały zaczerpnięte z urzędowych, ogłoszonych drukiem „Preliminarzy budżetowych Rzeczypospolitej Polskiej”, zaś dane dotyczące liczebności studentów — ze sprawozdań ogłaszanych drukiem przez odpowiednie uczelnie.

W latach	Profesorów		Sił pomocniczych			Razem sił pedagog.	Studentów	Przypada studentów na:		
	zwycz.	nadzwycz.	adjunk.	asyst. st.	asyst. mł.			1 prof.	1 siłę pom.	1 siłę pedag.
<i>w Politechnice Warszawskiej</i>										
1924	53	18	17	89	89	266	4277	60,2	21,9	16,1
1925	53	20	17	89	89	268	3861	52,9	19,8	14,4
1926	53	17	17	89	99	275	3721	53,1	18,1	13,5
1927	49	18	15	82	75	239	4088	61,0	23,8	17,1
<i>w Politechnice Lwowskiej</i>										
1924	67	7	32	84	47	237	2274	30,7	13,9	9,6
1925	64	11	33	84	47	239	2160	28,8	13,2	9,0
1926	64	9	33	84	62	252	2101	28,8	11,7	8,3
1927	55	18	33	84	60	249	—	—	—	—
<i>w Akademii Górniczej</i>										
1926	22	1	5	12	18	58	—	—	—	—
1927	24	1	5	10	18	58	470	18,8	14,2	8,1
<i>w Szkole Gospodarstwa Wiejskiego</i>										
1926	15	10	12	15	30	82	—	—	—	—
1927	15	10	12	15	28	80	810	32,4	14,7	10,1

Otóż z powyższego zestawienia wynika, że Politechnika Warszawska nie tylko nie posiada nadmiaru sił pedagogicznych, lecz przeciwnie, w porównaniu do innych technicznych Szkół Akademickich naszego Państwa, wykazuje niesłychany brak tych sił. Gdy bowiem w Politechnice Warszawskiej przypada na każdego profesora 61 studentów, to w Politechnice Lwowskiej liczba studentów nie dochodzi do 29, a w Akademii Górniczej nie dochodzi nawet do 19. Podobnie rzecz się ma i z liczebnością pomocniczych sił pedagogicznych. Mianowicie w Politechnice Warszawskiej przypada na każdego asystenta po 24 studentów, podczas gdy w Politechnice Lwowskiej liczba studentów nie dochodzi do 12, a w pozostałych dwóch uczelniach nie przewyższa 15. W dodatku w Politechnice Warszawskiej dominują w charakterze sił pomocniczych t. zw. asystenci młodzi, rekrutujący się w zasadzie z pośród zaawansowanych studentów, podczas gdy w innych uczelniach, zwłaszcza w Politechnice Lwowskiej, dominują adjunkci oraz asystenci starsi, czyli siły wykwalifikowane, mogące w pewnej mierze zastępować samych profesorów w prowadzeniu ćwiczeń laboratoryjnych oraz konstrukcyjnych.

Zatem w etacie osobowym Politechniki Warszawskiej nie tylko nie należało dokonać żadnych redukcji personelu pedagogicznego, lecz przeciwnie należało i należy w najbliższych latach zwiększyć liczbę katedr przynajmniej o 40 do 50%, a liczbę wykwalifikowanych sił pomocniczych przynajmniej o 80 do 100%! Tego zwiększenia personelu pedagogicznego Politechniki Warszawskiej należy dokonać jaknajprędzej, celem umożliwienia mu należytego spełniania swych zadań pedagogicznych oraz naukowych, nie narażając go,

jak to jest obecnie, na nadmierne przeciążenie zarówno pracą pedagogiczną, jak i zajęciami natury administracyjnej.

Powyższe moje wnioski mogłyby się spotkać z zarzutem, że zostały one wysnute z danych liczbowych dotyczących wyłącznie naszych, „rzekomo anormalnych”, stosunków szkolnych. Można by zarzucić, że dane dotyczące liczebności personelu pedagogicznego w innych naszych uczelniach technicznych, na które się powołuję, nie są miarodajne, — bowiem liczebność tego personelu w owych uczelniach jest nadmierna w stosunku do istotnych potrzeb tych zakładów. Dla tego też to przytaczam poniżej analogiczne dane liczbowe dotyczące politechnik niemieckich, o których powszechnie wiadomo, że były one bardzo skąpo wyposażone, oraz, że personel pedagogiczny tych uczelni był nadzwyczaj ekonomicznie wykorzystany. Pomienione dane zaczerpnąłem z klasycznego dzieła prof. W. L. Exisa „Die technischen Hochschulen im Deutschen Reich. Berlin 1904”, poddając je odpowiedniemu przeliczeniu. Dotyczą one roku akad. 1902/1903 i przedstawiają się w sposób następujący:

Politechnika w:	Etat. prof.	Sił pomocniczych		Razem sił pedagogicz.	Studentów	Przypada studentów na:		
		Nieetat. prof. i doc.	asyst.			1 prof.	1 siłę pom.	1 siłę pedag.
1. Akwizgranie . . .	40	13	32	85	828	20,7	18,4	9,7
2. Berlinie . . .	90	67	233	390	4464	49,6	14,9	11,4
3. Brunświgu . . .	31	16	13	60	511	16,5	17,6	8,5
4. Darmsztadzie . . .	40	37	35	112	1970	49,2	27,4	17,6
5. Dieźnie . . .	42	20	36	98	1294	30,8	23,1	13,2
6. Hanowerze . . .	49	15	45	109	1741	35,5	29,0	16,0
7. Karlsruhe . . .	45	37	44	126	1887	41,9	23,3	15,0
8. Monachjum . . .	49	29	57	135	2944	60,0	34,3	21,8
9. Stuttgardzie . . .	36	37	23	96	1187	33,0	19,8	12,4
Razem:	422	271	518	1211	16826	39,9	21,3	13,9

Również i z tego drugiego zestawienia wynika, że w politechnikach niemieckich obciążenie personelu pedagogicznego liczbą studentów było nieporównanie mniejsze niż w Politechnice Warsz., bowiem w przecięciu przypadało w politechnikach niemieckich na 1 prof. niespełna — 40 studentów, a na 1 wykwalifikowaną siłę pomocniczą 21 studentów. Mniej pomyślnie przedstawiały się te stosunki w Politechnikach Berlińskiej i Monachijskiej, jednakże tylko pozornie, bowiem do liczby studentów pomienionych uczelni zostali włączeni bardzo liczni wolni słuchacze, odbywający swe normalne studia w uniwersytecie oraz w innych uczelniach, zwłaszcza wojskowych, a uczęszczających do politechniki tylko na niektóre wykłady i ćwiczenia.

Pomimo tego nadmiernego przeciążenia personelu pedagogicznego Politechniki Warszawskiej pracą nauczania, wypełnia on w należytej mierze swe zadanie, czego dowodem wzrastający z każ-

¹⁾ W tej rubryce zostali pomieszczeni nieetatowi profesorowie oraz docenci, którzy poza wykładami spełniają zazwyczaj czynności zastępców kierowników pracowni, konstruktorów, asystentów i t. p.

